

POBLENOU
DESAPAREGUT

POBLENOU DESAPAREGUT

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: març 2015

Tercera impressió: febrer 2024

© Editorial Efadós i Ajuntament de
Barcelona, d'aquesta edició

© Editorial Efadós, de la col·lecció
Catalunya Desapareguda

© Jordi Fossas Bonjoch, dels textos

© Joan Carles Luque Silvestre, dels textos

© Diversos autors, de les fotografies

Edita:

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 · Nau A

Polígon industrial les Torreneres

08754 El Papiol

Tel. 93 673 12 12

efados@efados.cat

www.efados.cat

AJUNTAMENT DE BARCELONA

Direcció d'Imatge i Serveis Editorials

Passeig de la Zona Franca, 66

08038 Barcelona

Tel. 93 402 31 31

barcelona.cat/barcelonallibres

Consell d'Edicions i Publicacions
de l'Ajuntament de Barcelona:

Gerardo Pisarello Prados, Josep M.

Montaner Martorell, Laura Pérez Castallo,

Jordi Campillo Gámez, Joan Llinares Gómez,

Marc Andreu Acebal, Águeda Bañón Pérez,

José Pérez Freijo, Pilar Roca Viola, Maria

Truñó i Salvadó, Anna Giralt Brunet

Directora de Comunicació:
Águeda Bañón

Director d'Imatge i Serveis Editorials:
José Pérez Freijo

Assessorament lingüístic:
Maria Neus Doncel Saumell

Fotografia de la coberta:
Autor desconegut / Fons Josep Soler Antich

ISBN Editorial Efadós:
978-84-15232-89-6

ISBN Ajuntament de Barcelona:
978-84-9850-674-7

DL B 3290-2015

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació
pública o transformació d'aquesta obra només pot
ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars,
salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu
fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta
obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org.

POBLENOU DESAPAREGUT

Jordi Fossas i Joan Carles Luque

Ajuntament
de Barcelona

Els RECORDS INESBORRABLES

Text de Jordi Fossas i Joan Carles Luque

El Poblenou, el nostre barri, és fill de la Revolució Industrial, aquell procés que al llarg del segle XIX transforma de soca-rel Catalunya convertint la societat agrària, rural i feudal dels nostres rebesavis en la societat industrial, urbana i cosmopolita de la qual nosaltres formem part.

El Poblenou va néixer a mitjan segle XIX, quan formava part del municipi de Sant Martí de Provençals. L'espai que avui ocupa el Poblenou fou durant molts segles una zona humida i pantanosa que s'aprofitava com a pastures. A mitjan segle XVIII aparegueren els fabricants d'indianes, teixits de cotó estampat, que desplaçaren els pagesos i els pastors. Aquests fabricants d'indianes necessitaven molt espai i aigua, dos elements que trobaren al Poblenou.

La primera vegada que es va utilitzar l'expressió *Pueblo Nuevo* va ser per part del futur ministre Laureà Figuerola a *Estadística de Barcelona* el

1849. Abans, però, ja s'hi havia instal·lat el primer cementiri general de Barcelona (1821). El 1848, el primer tren de l'Estat espanyol creuava els camps del Poblenou, davant de la costa. El 1854 es va obrir el carrer de Sant Joan de Malta, que unia el Clot amb el Poblenou. Al llarg de la segona meitat del segle XIX va créixer d'una manera vertiginosa el nombre d'indústries que es van instal·lar al Poblenou. En els espais que aquestes indústries deixaven s'aixecaren edificis d'humils habitacles amb condicions higièniques deficientes.

D'altra banda, les condicions laborals i de vida dels treballadors eren força precàries, la qual cosa va dur els més conscients a organitzar-se en associacions de treballadors, ateneus obrers, cooperatives i, més tard, sindicats. Així mateix, la classe mitjana de comerciants, empleats i petits industrials que vivien al Poblenou també va fundar les seves entitats, amb un caràcter més lúdic i cultural.

L'any 1897, amb l'agregació dels municipis del pla a la ciutat de Barcelona, el Poblenou va passar a formar-ne part. El tarannà dels habitants va ser sempre més aviat esquerrà. Durant la Setmana Tràgica del 1909 van cremar-se esglésies i patronats religiosos, i, durant la Segona República, el barri es decantà d'una manera clara a favor dels partits d'esquerra i nacionalistes. Poc després, en esclatar la Guerra Civil, algunes

AUTOR DESCONEGUT / ARXIU HISTÒRIC DEL POBLENOU

GARRAFAIRES

Un grup de garrafares i de destelleres posen amb els seus fills l'any 1906. Era un treball mal pagat i molt dur –sobretot a hivern.

CLUB ESPORTIU JÚPITER

Camp de futbol davant de la fàbrica del gas, on el Júpiter jugà el primer partit de futbol oficial el 1912. A l'esquerra, es veu la estació de tren del Poblenou.

fàbriques foren collectivitzades i unes quantes es van convertir en indústries de guerra. El barri es convertí en objectiu de guerra i a la fam i les penúries pròpies de la contesa s'hi afegiren els bombardeigs de l'aviació feixista.

El 1939, la victòria de Franco anà seguida d'una repressió brutal contra les classes populars que havien defensat la República. La fàbrica del Cànem fou convertida en un camp de concentració, a la vegada que el Camp de la Bota fou l'indret on van ser afusellats molts republicans. La misèria, l'escassetat i la represió foren els trets característics dels anys quaranta i cinquanta. Amb tot, l'esperit de lluita no va cessar.

El Poblenou va ser, fins entrats els anys setanta, un barri obrer aïllat amb forts dèficits d'equipaments que van afavorir la formació del moviment veïnal. El detonant del descontentament fou el Pla de la Ribera, l'any 1966. La mobilització veïnal fou tan multitudinària que finalment es va retirar el projecte. El 1977 va arribar el metro al Poblenou i va començar la fi de l'aïllament.

La nominació de Barcelona com a seu dels Jocs Olímpics del 1992 i la decisió d'instal·lar la Vila Olímpica a la zona d'Icària van obrir un període de grans transformacions al barri. Va aparèixer un nou barri, la Vila Olímpica, a la vegada que s'aconseguia eliminar la línia del ferrocarril de la costa, soterrar la de les Glòries, remodelar la Rambla i inaugurar un centre cívic. El 1997 comencen les obres de Diagonal Mar, on es crea una extensa zona residencial amb un gran parc i una zona comercial que substituïa naus i tallers ferroviaris. Alhora, les grans transformacions comencen per la banda nord amb l'obertura de la Diagonal, la creació de l'espai urbà 22@ i l'aparició de tot un eixam d'hotels. Tot aquest seguit de canvis ha significat el descobriment del Poblenou per a una gran part de la ciutat.

El llibre que teniu a les mans està dividit en un seguit de passejades que us parlaran de la història del barri. En primer lloc, trobareu la Rambla, l'artèria i el cor del Poblenou. En segon lloc, el carrer de Marià Aguiló, durant molts anys el vial més important comercialment. Posteriorment podreu caminar per Pere IV, el carrer del Taulat i el litoral. D'aquí podreu viatjar del barri de la Plata fins a la França Xica, on acabarà la vostra passejada per la història.

LA RAMBLA

Una fotografia de la primera dècada del segle XX de la rodona de la Rambla cruïlla amb el carrer d'Enna –avui, carrer de Ramon Turró. En aquesta rodona hi havia el popular sortidor anomenat de les *Tres Gràcies*.

LA RAMBLA A PRINCIPIS DEL SEGLE XX

Imatge de principis del segle xx de la rodona de la Rambla, la cruïlla de la Rambla amb Doctor Trueta –abans, carrer de Wad-Ras. Es veu el que va ser el primer edifici de la societat L'Aliança, que fou l'entitat precursora de l'actual Casino. A l'esquerra de la fotografia hi ha el quiosc bar, un establiment que es va mantenir fins als anys cinquanta.

A. T. V. (ED.) / Fons JORDI FOSSAS BONJOCH

J.B. / ARXIU HISTÒRIC DEL POBLENOU

LA RAMBLA, PASSEIG I COMERÇ

Fotografia de principis del segle xx en què es veu el quiosc de diaris, la caseta dels urinaris públics i els rails del tramvia de la línia 41. Els fanals que apareixen a la imatge són de gas. Altres fanals similars es podien trobar al carrer de Pere IV. L'edifici de L'Aliança presidia la rodona.

LA RAMBLA, EL COR DEL BARRI

A principis del segle xx, la Rambla ja s'havia convertit en l'eix més senyorial del barri. Vista des de la rodona que es troba a la cruïlla amb el carrer de Pujades. En destaca l'arbrat, el conjunt de plataners que hi havia a finals del segle XIX. Passejar per la Rambla era una de les obligacions de tot poblenoví.

C.O. / Fons FRANCESC RAMON CAMPOY

ELS FETS D'OCTUBRE

La guàrdia civil escorcolla els vianants a la rodon de la Rambla amb Wad-Ras -avui, Doctor Trueta. El dia 6 d'octubre del 1934, el president de la Generalitat, Lluís Companys, proclama l'Estat Català. Als barris obrers com el Poble Nou, el sindicat CNT -amb una forta implantació- va girar l'esquena a l'acció del president.

SAGARRA Y TORRENTS / ARXIU HISTÒRIC DEL POBLE NOU

MIQUELESPÉS / ARXIU HISTÒRIC DEL POBLENOU

SETMANA SANTA

La Setmana Santa era el final del llarg període de la quaresma, iniciat el dimecres de Cendra, que durava 40 dies. Abans del 1930, el Poblenou havia viscut lluitades processons, tal com mostra la fotografia de l'any 1928 a la Rambla. Aquestes processons no es van recuperar fins ben entrats els anys quaranta i cinquanta.

FESTA MAJOR

En la desfilada que va obrir la Festa Major del 1961 hi van participar diferents carrosses de les entitats: Esbart Montseny, Ateneu Colón, etc. A la imatge es veu la del Club Natació Poble Nou. La desfilada se celebrava a la Rambla, que es guarnia amb llums de festa.

FOTO-INFORMI BRANGULLI / ARXIU HISTÒRIC DEL POBLENOU

